

YUNANİSTAN VE TÜRKİYE'DE AZINLIK VAKIFLARI

Cemaat vakıfları dediğimiz zaman, önce kısa bir özetle Türkiye'de olan ve olması gereken üzerinde durmak istiyorum. Çok eski tarihi sürece girmiyorum; çünkü zaten bu konunun mağdurları, uzmanları ve çok değerli hukukçuları da aramızda olduğu için, ayrıntıya girmiyorum. Belki sorularda cevaplandırmayı tercih ederiz, sorularınızla katkıda bulunabilirsiniz.

Tebliğe başlamadan önce, böyle bir konuda, özellikle Vakıflar Genel Müdürlüğü'nün başlattığı bu uygulamayı yürekte destekliyorum. Özellikle Genel Müdürümüze -ki, kendisi de hukukçudur-değerli yöneticilere, cemaatlerin değerli dini temsilcilerine, bilim hanımlarına, bilim adamlarına, özellikle de bu toplantıda emeği geçen herkese teşekkür ediyorum.

Cemaat vakıfları dediğimiz zaman, önce kısa bir özetle Türkiye'de olan ve olması gereken üzerinde durmak istiyorum. Çok eski tarihi sürece girmiyorum; çünkü zaten bu konunun mağdurları, uzmanları ve çok değerli hukukçuları da aramızda olduğu için, ayrıntıya girmiyorum. Belki sorularda cevaplandırmayı tercih ederiz, sorularınızla katkıda bulunabilirsiniz.

Cemaat vakıfları, özellikle Adalet ve Kalkınma Partisinin göreve gelmesiyle, eş zamanlı olarak Avrupa Birliği uyum yasalarının aynı süreçte Türkiye gündeme oturmasıyla paralel yürümüştür; ancak, bu paralel yürümede birçok konuda zorluk çekmiştir cemaatler. Şu yapılmıştır: Demokratik, sosyal hukuk devletinin gereği olan şeffaflaşma ve katılımcı demokrasinin, sivil toplum örgütlerinin katkısı büyüktür. Biraz önce yemek sırasında ve bir önceki grup tebliğden ara verildiğinde, bir profesör beyefendi yanıma yaklaşmış ve dedi ki, "Keşke iyi hukukçu olmasaydınız da, bu işler eşit çözülsüydi." Oysa hukukçular, değerli hukukçular, aramızda olan meslektaşlarımız bilir ki, hukukta, kötü emsal alınmaz. Maalesef, her iki cemaat, Yunanistan'daki Müslüman cemaat ve Türkiye'deki gayrimüslim cemaat, her iki devlet tarafından kendi dış politikaları ve milliyetçi reflekslerle, sanki rehine muamelesi görmüştür ve halen de görmeye devam etmektedir. Oysa

* Avukat.

konuştuğumuz konu, Yunanistan açısından Müslüman olan kardeşlerimiz Yunan Hükümetinin vatandaşlarıdır, aynı zamanda Avrupa Birliği vatandaşlarıdır, Türkiye Cumhuriyetindeki cemaat vakıflarındaki cemaate ait gayrimüslim kardeşlerimiz de Türkiye Cumhuriyeti vatandaşlarıdır. Her şeyden önce anayasadaki eşitlik ilkesi bize eşit uygulamayı emreder. İnsanlık değeri açısından, hiç kimsenin birbirine üstünlüğü yoktur. Anayasanın temel ilkesi olan ayrımcılık ilkesi insanlık suçudur, yani buna karşı ayrımcılık yapmak. Ama maalesef, her iki devlete baktığınızda, özel dış politika siyasetleri nedeniyle ve globalleşirken yükselen milliyetçi reflekslerle, her iki cemaat de rehine muamelesi görmüştür.

Türkiye Cumhuriyetindeki gayrimüslim cemaatlere baktığınızda, en yüksek sayıda olan Ermeni cemaatinin başındaki Vakıflar arası Platformun Başkanı Bedros Şirinoğlu'nun bir sözünü aktarmak istiyorum. Niye onun sözünü aktarmak istiyorum? UNESCO Milli Komitede kültürlerarası diyalog çalışması başlatıldığında, 4 sene başkanlığını yaptığım bu kuruluştaki dediler ki, "Kültürlerarası diyalog, dinler arası diyalog, cemaatler arası diyalog yapın, bunları cemaatlere yayın." Nasıl yapacağız bunu diye oturduğumuzda, ben ve değerli tarihçi İlber Ortaylı şu kararı aldık ve hemen uyguladık: Cemaatlerin yetkililerinden ikişer kişi alalım. Çünkü kendi sorunlarına kendilerinin çözüm getirmesi kadar, katılımcı demokrasinin ilk şartı olan bu eylem çok önem arz ediyor. İşte, Yunanistan'da bu yapılmıyor gördüğüm kadarıyla. Onları fikirleri, sivil toplum örgütlerinin fikirleri alınmayarak, sorunları karşılıklı diyalogla çözülmeden, dayatmacı bir kanunla karşılarına çıkıyorlar.

Müslüman kardeşlerimiz bilirler ki, ramazanın son günü kimse kimseye iftara gitmez. Neden gitmez? Şöyle bir gelenek, anane ve inanç vardır: Eğer o son iftara giderseniz, gittiğiniz evin mal sahibi sizin fitre ve zekatınızı verecektir. Hem kimseye yük olmamak, hem de kimse böyle bir şeye katlanmamak için, son günü herkes evinde geçirir. İlk defa Türkiye Cumhuriyetinin Başbakanı, Ramazan Bayramının son günü, çok önemli gayrimüslim kardeşlerinin iftar davetine katıldı ve espri olarak da, "Benim fitre, zekatımı siz ödeyeceksiniz" dedi. Tabii, şakaydı. Bu iftara katılırken, çok önemli bir hediyeyle geldi. O kadar acele etmişti ki bu hediye bu iftara yetişsin diye, Tarım ve Hayvancılık Bakanlığıyla ilgili bir tebliğnameye madde ekleyerek, sorun halinde olan; ama Vakıflar Genel Müdürlüğümüzün çok büyük emeği olduğunu bizzat yakinen takip ettiğim, bildiğim bir konuda bir büyük reform yaparak, olması gerekeni yaptı. Bu bir maslahat değildi, hukukun gereği idi. Hukukun gereğini yerine getirdi.

Yine Türkiye Cumhuriyetinde bir ilk olan, 28 Şubat döneminde İçişleri Bakanlığı yapan Meral Akşener görevinden ayrılırken, çok önemli bir cümle söylemişti. Bir hukukçu olarak tüylerim diken diken o cümleyi not ettim ve hiç unutmadım; elitist bürokrasi. İşte, o elitist bürokrasi kimilerine göre derin yapılanma, derin devlet, bu ülkenin kendi vatandaşına çok büyük zulüm yaptı. O zulmü ilk defa bir Türkiye Cumhuriyeti Başbakanı 13 Mayıs 2010'da Resmi Gazete'de yayımlanan genelgede... Şimdi onu Bedros Bey'in ağzından aktarıyorum: "Sayın Başbakanımız; genelgenizde, anayasamızın eşitlik ilkesi çerçevesinde, ülkemizde yaşayan gayrimüslim azınlıklara mensup Türk vatandaşları bütün Türkiye Cumhuriyeti vatandaşları gibi, ayrılmaz parçası oldukları ulusal kültür ve kimlik yanında, kendi kimlik ve kültürlerini yaşama ve yaşatma imkanına sahip bulunmaktadır. Bütün vatandaşlarımızın devletin önündeki iş ve işlemlerinde kendilerine güçlük çıkarılmaması, haklarına hanel getirilmemesi, ilgili mevzuat gereği olduğu gibi, devletimizin ve ulusumuzun bir parçası olduklarının kendilerine hissettirilmesi açısından da büyük önem arz etmektedir." Bu iftar yemeğinde kendisine bunun için teşekkür edecekken, çok daha büyük bir hediyeyle, "1936 Beyannamesinde vardı, yoktu" tartışmasıyla bugüne kadar gelen, Yargıtay'ın 1972 tarihli Genel Kurul ve içtihadıyla altüst edilen hukuk sistemi bir büyük reform hamlesiyi hak iade edildi.

Sayın Arınç Beyefendi, Vakıflardan Sorumlu Devlet Bakanımız. Devamlı bize dilekçe halinde sunulan bu hak ihlalleriyle ilgili ne yapmamız gerektiği konusunda komisyonlar kurmuştuk. Bu komisyonlarda çalışma yapılırken, o sırada Başbakan, grup toplantısında birdenbire bize şu soruyu sordu: “Arkadaşlar; bu konuştuğumuz konu bizim vatandaşlarımız değil mi? Evet. Bu talep ettikleri onların hakkı mı, değil mi?” Hep bir ağızdan tek kelimeyle söylediğimiz cümle: “Evet, hakları.’ ‘O halde, hakları hak sahiplerine teslim edelim. Hiç tereddütsüz, ne pahasına olursa olsun, bu haklar hak sahiplerine teslim edilmelidir” dediğini bir önceki iftar yemeğinde bahsetti ve anlattı.

Bizdeki süreci anlatıyorum. Gerçekten çok önemli süreçler geçirdi Türkiye Cumhuriyeti; çok hızlı yaşadık, çok hızlı gelişmeler oldu, anayasada önemli değişiklikler oldu. referandumdan sonra da büyük bir hamleyle hukukun gereği yapıldı.

Peki, her şey güllük gülistanlık mı? Hayır; hâlâ yanlış uygulamalar devam ediyor. Yetmedi. Nedir bunlar?

Katolik cemaatinin çok ciddi sorunları var. Süryaniler ve Keldaniler, maalesef, Lozan’da gayrimüslim cemaat, gayrimüslim azınlık demesine rağmen, Lozan kapsamında dikkate alınmamaktadırlar. Bunun yerine, Katolikler ki Katolikler çok uzundur... Bakınız, okullarını tanıyoruz, Dame De Sion’u, Saint Michel’i, Saint Benoit gibi. Bunlar hep dini amaçlı kurulmuş olan vakıfların devamı olan okullarımız. Bu okullarımıza seve seve, yarış halinde çocuklarımızı göndermeye çalışıyoruz; ama bunlara tüzel kişilik tanımamaya gayret ediyoruz. Bunun sonucu ne mi oluyor? Sayın Genel Müdür; bunun sonucu mafya bunları paralıyor, parçalıyor ve sömürüyor. Bunların gayrimenkulleri maalesef mafyanın elindedir. Bu cemaatlere hiç olmazsa -ki bu, Genel Müdürlüğü aşan bir sorundur, Dışişleri Bakanlığının sorunudur, özellikle Katolikler- tıpkı Cezayir ve Tunus’ta yapıldığı gibi, bir konkardo yapılarak, bu hukuki statünün bir an önce onlara da sağlanması gerekli.

Süryanilerin halen sizin de tarafı olduğunuz Avrupa İnsan Hakları Mahkemesindeki Sacre Ceaur Kilisesinin hukuki statüsü meselesi bir an evvel sona erdirilmelidir.

Bunun gibi sorunlar devam ederken, çok ciddi, sadece Rum Ortodoks Cemaatinin değil, bütün cemaatlerin din adamı yetiştirme problemi var. Yahudiler Kudüs’ten, Süryani ve Ortodokslar, Süryanilerin bir kısmı Selanik’ten, bir kısmı Ortadoğu kiliselerinden, Ermeniler de Ermenistan’dan din adamı getiriyorlar.

Bizim kültürümüz içinde yetişip büyüyen ve bu kültürün güzelliklerini kendi cemaatlerine anlatabilen, yakın olan din adamları mı bu cemaatte daha çok barış ve güvenliği sağlar; yoksa ithal olanlar mı? Dolayısıyla, Ruhban Okulunun 1971 yılına kadar fiilen çalışarak, halen açılmaması da başka bir anayasa ve iç hukuk ve uluslararası hukuk ihlalidir.

Türkiye’deki durumu burada bırakarak, Balkanlara geçmek istiyorum.

Lozan Antlaşması, Yunanistan’daki Müslüman topluluğun haklarını çok açık ve net bir şekilde belirtmiştir. Tebliğimde vereceğim ve basılacağı için detaylarına girmedğim Lozan Antlaşması maddelerine atıf yapmakla yetiniyorum. Ancak, son olarak, daha önce de zikredildiği gibi, Yunan Sevr’i olarak bilinen ve Yunanistan’daki Müslüman azınlığın himayesine dair 10 Ağustos 1920 tarihli antlaşma Lozan’da Müttefik Devletlerle imzalanmıştır. Bu hususa çok dikkat edilmesi gerekmektedir. Bu Yunan Sevr’i denilen antlaşma Lozan’ın himayesinde devreye girmiştir. Sonuç

olarak, Batı Trakya Türkleri birincisinde Yunanistan'ın baskıları karşısında statülerini korumada, hak ve hukuklarını aramada Türkiye'ye müracaatta bulunabileceklerdir. Bu çok önemli bir maddedir. İkincisinde ise hak ve hukuk arama mücadelesini Milletler Topluluğunun devamı olan Birleşmiş Milletler ve AİHM nezdinde gündeme getireceklerdir.

2008 tarihinde yapılan Vakıflar Kanunu düzenlemesi sırasında, aynı tarihte paralel şekilde Yunanistan'da da Müslüman vakıflarıyla ilgili bir kanun yayınlandı. Ancak, cemaatin özellikle dini liderleri ve sivil toplum örgütü temsilcilerinin itirazları nedeniyle hâlâ sorunlar ve problemler devam etmektedir.

Batı Trakya'da Müslüman Vakıfları Kanun Tasarısı ve değişiklik teklifleriyle ilgili bir tasarı sunulmuştur, bu tasarı benim elime geçti.